

ՄԻՒՆԱՏԻՅԻ ԷՐՃԻՅԱՍ

ՐԻՍԱԼԻՅԻ ՏԵՎՐԻՅԻ

ԻԼՄԻՅԻ, ՍԱՆԱԹԻՅԻ, ԱՏԱՊԻՅԻ ՎԷ ՍԱՅԻՐԻ

15 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

1859

ՐԻՍԱԼԻ 8

ԹՕՆԷԼ

Պիւիւք քիւիւք հեր միլէթ, հատտ ու գուտրէթիսէ վէ տիրայէթ ու մէհարէթիսէ կէօրէ, նիչէ խուսուսլար տա քէսպի շէրէֆ իտէրէք, էօյիւնիւպ իֆթիխար իթմէքտէ տիր :

Պիզիմ միլէթիմիզին տախի էսկի զէ մանտէ մէտհէ շայան ամէլէրի կէօրիլմիւշ օլտուղունա թարիխլէր շէհատէթ իթմէքտէ իսէտէ, նիչէ ասրլարտան պէրու, խուսուսիլլէ շիմտիլէրտէ, հիչ պիր սէվինիպ իֆթիխար իտէճէք հարաքէթ ու ֆիլիմիզ կէօրիւլմէյուպ, անճադ, մէրհում քէտէրինին վէ եախօտ սիլսիլսի նին սէրվէթ ու քէմալէթիլլէ էօյիւնիւպ կէզէն մէճնուն ֆազըրլար միսիլլէ, եալլնըզ էսկի թարիլլէրիմիզի օգույուպ թէքէպպիւր իտէրէք նատանիլլէթ տէրէարսնտա միւսթէղրադ գալմագտէյիզ : Լվվէթ, միլէթիմիզին գատր ու գուտրէթ վէ նուֆուզ ու սէրվէթ սահիպլէրինտէն նիլլէրի, եաքաճադ եէրտէ երգմաղէ, վէ աչաճադ եէրտէ գաքամաղէ . . . ղայրէթ իթմէքտէ տիրլէր, սէֆիլ ու պախթսըզ միլէթ . . .

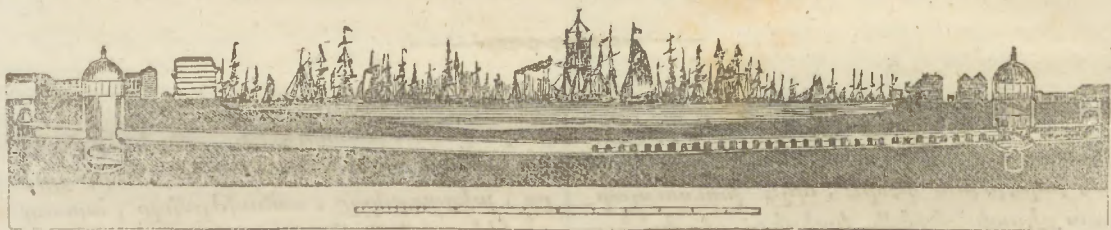
Սայիր միլէթլէրտէն պիր էհլի մէ

րադ զաթ, խասսէթէն, միլէթիմիզին ահվալը հազըրէսինի անլամագ մէրազլլա, ախլազըմըզ, սանաթըմըզ, ատապ ու թէրպիլլէմիզին էսասընը, մալիւմաթ ու լիյադաթըմըզն տէրէճէսինի, վէ օգումագ եազմագ հազըրնտա օլան շէվզ ու ղայրէթիմիզին հիսապընը, միլէթիմիզին ճէվապէ միւզթէտիր պիր մահալլինտէն սիւալ իյլէմիշ օլտա, անճէպա նէ ճէվապ վիրլիլէճէք տիր . . . հիչ, հիչ, հիչ . . .

Ինկիլիզ միլէթի պիր գաչ էիւզ սէնէլէրտէն պէրու նիչէ էֆալի ղարիպէլէր իճրասընա էլ աթըպ պաշա չըգարարագ պիւթիւն տիւնէայը հայրէթէ տիւշար իյլէմէքտէ օլտուղու հէման հէրքէսէ մալիւմ տուր : Պիզիմ միլէթիմիզին նէ սէպէպտէն, նէ թիճարէթի, նէ չիֆթալիլլի վէ նէտէ սանաթլէրի, իլէրու կէօթիւրէմէմէսի, պազէն պէյնիմիզտէ սիւալ օլունտուգտա, “էֆէնտիմ հէրշէյ փարա իլէ օլուր փարասըզ հիչ պիր շէյ օլմագ . . .” ճէվապընը ալըրըզ : Ֆէգաթ, մէզպուր ճէվապըն թէհի օլտուղու կիւնէշ կիպի աշիքէար տըր . չիւնքի, փարա

տիմէք տիւնեանն մահսուլու վէ եախօտ մահսուլունուն պէտէլի տիմէքտիր . վէ տիւնեատէ մահսուլ տէնիլէն շէյտէ , ին սաննն ազլը ֆիլքրի վէ ղայրէթիլէ թօբ . րազտան հասրլ օլա պիլի . թօբրազտան հասրլ օլան մահսուլ , սանաթ սայէսին տէ էմթաէ ու էշեայէ թէպտիլ օլուր . վէ թիւճճարլըզ վասէթասրլա տիւնեանն չար քէօշէսինն նէշը օլունուր մալիում տուր : Վէ ինկիլիզ միլլէթինտէ իսէ , է կէր պիր ատէմին սէհմինէ պին արշըն թօբրազ տիւնէքտէ իսէ . անլէրէ նիս պէթլէ պուրատա պիլիմ հէր պիրիմիլին սէհմինէ ազալլի օթուզ իւշ պին արշըն տան զիյատէ թօբրազ հիսապ օլունմադ տէ իբէն , չիֆթալիլք տէնիլէն մուպա . րէք սանաթտա տախի ինկիլիլլէրին պիրիննճի պուլունմասը ինքեար գապուլ իթ մէզ հազըգաթլէրտէն պիրիսի տիր :

Տիմէքտիրքի, փարա ազըլտան վէ ղայրէթ տէն սօնրատոր , փարայը գազանմադ իշին ազըլ ղայրէթ վէ սէրմայէ լազըմ տըր , վէ ասըլ սաղ սէրմայէ ինսան իշին թօբ . րազ տըր . վէ օլ սէրմայէյէտէ պիլլէր ին կիլիլլէրտէն վէ պիլթիւն յիլթիպուլտէն զիյատէ մալիլ իբէն , չիմտի քի պուլուն տուղունուզ հալի սիֆիլանէնին պիրիննճի սէպէպի քէնտի ճէհալէթ ու թէնպէլ լիլիմիլտէն պաշգա պիր շէյ տէյիլ տիր : Կէրչի պէօլլէ պահսարը թաֆսիլէն չիֆթալիլք պահսընտա կէշմէք լազըմ իսէ տէ , թօնէլ կիպի պիր աճայիպ պինատէն պահս իտէճէկիմիլտէն , գալպի մահզունու մուզ հարաքէթէ կէլէրէք , պու պիր գաշ քէլամլէրտէն սարֆը նազար իտէմէմիլիլ տիր : Լաքին չիմտի պաշլայալըմ արթըգ ասըլ թօնէլլին պէյան ու իֆատէսինն :

Թ Օ Ն Է Լ

Լօնտրա տէնիլէն տիւնեանն էն պիլիլէք վէ էն գէնկին մէմէքէթի, ինկիլթէրրա առասընտա , տէնիլ գըլըսընտա քէային օլուպ , շէհրին իշինտէն իսէ թայմըզ իրմաղը կէշմէքտէ տիր : Կէրչի իրմաղըն պիր թարաֆընտան օլ պիր թարաֆընա կէշիլմէք իշին ալթը առէտ ղա . յէթ միւքէլլէֆ քէօբըրիլէրի վար իսէ տէ , թէրսանէլէր պուլունան թարաֆ լարտա բէք չօգ ինսան վէ ախզ ու իթա պուլունուպ , իրմագտէ գայըզլար իլէ կէ չիլիպ տէօնիլմէք կիւճիլք օլուպ , վէ քէօբըրիւ եաբըմագ լազըմ կէլէ , կիճէ կիւնտիլզ պինլէրճէ կէմիլէրին կիրիպըզմասընա մանի օլաճաղընտան , իրմաղըն ալթընտան պիր քէօբըրիւ եաբմագ էֆ . քէարընա զահիպ օլարագ պաշա չըգարա պիլմիլլէր տիր :

Կէրչի Լօնտրատա վէ եախօտ տիւնեատէ պէօլլէ պիր քէօբըրիւ պուլունտուղուն բէք չօգ քիմնէլէր իշիթմիլ իսէտէ , քիթապլէրտէ օգուլուպ հազըգաթի հալէ աշնա օլմայանլար պէյնինտէ կիւնա . կիւն եանլը իթիգատլէր կէշմէքտէ տիր : Մէսէլա , պազըլարընա կէօրէ , թօնէլ , աղաճտան վէ եախօտ ճամտան եաբմա օլարագ սուլուն իշինտէ իմիլ . պազըլարընա կէօրէ սուլուն տիպինտէ օլուպ եալընըզ եայա կէշէր իմիլ , վէ պազըլարընա կէօրէ իսէ տէմիլտէն միւրէթթէպ օլուպ , ըլըղըտա ճամլար վասէթասըլա եօգարուտէն ալմագտէ իմիլ . . . Ֆէգաթ պու իթիգատլէրին հիւ պիրիսի թօղու օլմայուպ , իլլա թօղուսու շու իֆատէ իտէճէկիմիլ կիպի տիր :

Վէօլլէ պիր քէօբըրիւնիւ . Էլլէմիլլէ .

Թի հագգրնտա , ահալի պէյնիստէ կէ-
զէն խահիշ ու արգույէ նէգարէն , պիր
գումբանեա Թէշքիլ օլունուպ , Թայմըզ
իրմաղընըն Նրավզէնտ Թէսմիլիէ օլունան
մահալնտէն 1799 սէնէսինտէ , իրմագտէն
125 արշըն գատար մէսաֆէտէ , պէշ ար-
շըն կէնիշլիքտէ , 18 արշընտան զիյատէճէ
տէրինլիքտէ , պիր գույու գազըլտըգտան
սօնրա , պիր չօգ կիւճիւքէր զուհուրէ
կէլտիկինտէն , ֆէրաղաթ կէլինուպ , պիր
վագթ կէլտիքտէ եէնիտէն միւպաշէրէթ
օլունարագ , 4 արշըն գատար կէնիշլիքտէ
տիկէր պիր գույու տահա գազըլուպ 24
արշըն գատար տէրինլիքտէ գույունուն
տիպինտէն սուլուն ալթընտա պուլունան
Թօբրագ օլուլարագ , տէօրթ եիւզ ալթ-
մըշ արշըն գատար իլէրու կիտիլուպ , իր-
մաղըն օլ պիր գըյըսընա վասըլ օլա պիւ-
մէք իչին , եալընըզ ալթմըշ արշըն գատար
մէսաֆէ գալմըշ իքէն , իրմաղըն սուլա-
րը պիր Թարաֆտան եէր պուլուպ , իչէ-
րույէ Թօլմաղէ պաշատըղընտա , օլ տէ-
ֆատէքի միւհէնտիս իւմիտի գաթ իլէ-
յուպ , պիր վէճճ իլէ չարէսի պուլունա-
մայաճաղընա գարար վիրտիկինտէն , իճ-
րայը.քէյֆիլէթ մահզունէն 1808 սէնէ-
սինէ գատար էօյլէ մուլաթ Թալ իւլ հալ
Թէրք օլունմուշ . վէ 1809 սէնէսինտէ ,
գումբանիս Թարաֆընտան պիւթիւն էհ-
լի սանաթ ու էհլի հիւնէրլէր Թարաֆ-
լարընա իլանլար նէշը օլունարագ , խու-
սուսու մէզպուրուն իճրասը չարէսի արգու
վէ սիւալ պուլյուրմուշ իսէտէ , պիւթիւն
միլլէթին խահիշ ու իլթիյագընա ըաղ-
մէն , հիչ պիր մէմուն օլունաճագ ճէ-
վապ ալընամամըշ տըր : Ֆէգաթ , 1823
սէնէսինտէ , ֆրանսըզը միւսիւ Պրիւնէլ
նամ միւհէնտիս պու պապտէ պիր ուսուլ
տիւշիւնիւպ , վէ խանրիթասըն տախի Թէր-
թիպ իտէրէք , էվլէքիտէն տահա կէնիշ
վէ իքի սըրա քէմէր իւզէրինէ օլմագ , վէ
պիրիսինտէն աթար վէ արապարար վէ
տիկէրինտէն իսէ եայա էօլթուլար կէլմէք
իւզըն , պիր Թօնէլ եաբա պիլէճէկին գում
բանէա Թարաֆընա արգ ու պէյան , վէ
հիւսնի իճրասըն Թէսհիւտ ու պան իլէ-
տիքտէ , մէրգումուն ուսուլ ու Թէտապիրի
ճիւմէ Թարաֆընտան հիւսնի գապուլ պու-

լարագ , վէ ալէլ խուսուս պու Թօնէլին
եաբըլուպ մէյտանէ կէլմէսի նիչէ ֆէվա-
յիտի քէսիւրէյի միւսթէլլէմ պուլուն-
տուգտան պաշագ , հաթթա հարպճա վէ
բօրիԹիգաճէտախիլլէմիլլէթի վաֆիրէսի
օլմասը , մէշհուր տիւք տըլ էլինկէթ օն Թա-
րաֆընտան արգ ու Թէսահհուպ օլունա-
րագ , տօգուզ նէֆէր աղալէրտէն վէ պիր
րէյիստէն իպարէթ պիր գօմիսիօն Թէշ-
քիլ . պիր խաղինէտար , պիր մուհասէ-
պէճի , պիր պաշ միւհէնտիս (միւսիւ
Պրիւնէլ) պիր իքինճի միւհէնտիս , իքի
պանքիէ , պիր միւսթէշար , պիր ալթ-
գաթ , պիր նաղըր վէ պիրտէ սըրը քէաթի-
պինտէն միւրրէթ Թէպ , պիր մէճիս մա-
րիֆէթ իլլէ , քէյֆիլէթէ Թէշէպպիւս օլու-
նուպ , վէ բարլամէն Թօնուն շիւքէթի մէզ-
պուրէյի Թանտիգիլլէ սէհիմտաշար-
տան փարալար Թօբլանընճայա գատար ,
իրմաղըն նէրէսինին ալթընտան գազըլ-
մասը քէշֆինէ տէվամ ու տիգգաթ օ-
լունտուգտան սօնրա , 1824 սէնէսինտէ ,
Թայմըզըն սաղ Թարաֆընտա զըյըտան
60 արշըն գատար եիրագտա , Բօթէրհիթ
նամ մահալտէ , 24 արշըն գատար կէնիշ-
լիքտէ , պիր գույու գազըլմաղէ պաշանըլուպ ,
վէ գարատա տախի , 24 սէրէնտէն իպա-
րէթ պիր նէվի իսգարա իւզէրինտէ , 24
արշըն գատար կէնիշլիքտէ , 18 արշըն գա-
տար եիւքսէքլիքտէ , վէ պիր արշըն պիր
րուպ գատար գալընլըգտա , Թուղլատան
միւրրէթ Թէպ , վէ տէմիր չէմպէրլէր վէ
գուշագլար իլէ կնինտէն վէ պօյունտան
միւհէնտէնմիշ պիր նէվի գուլէ եաբը-
լուպ , մէզպուր գուլէ իսէ վաբօր մաքլինա-
լէրի վասէթասըլա , Թագըմըլա գալտըրը-
լուպ , գազըլմըշ օլան գույուտաքի , սուլար
տախի եինէ վաբօր Թուլումպալէրի մա-
րիֆէթիլլէ պօշալթտըրըլտըգտան սօնրա
30 արշըն գատար տէրինլիքտէ գույունուն
իչինէ ինտիրիլէրէք , էվլէլա սու ագմասը
վէ եախօտ սըզմասը պէլասընտան ինէլաս
օլունմուշ տուր :

Վէ պատէհու աշաղաքի սուլարըն
Թօփլանմասը իչին , 12 արշըն գատար կէ-
նիշլիքտէ , էվլէքի պիւլիւք գուլէնին
տիպինէ պիր իքինճի քիւլիւք գուլէ տա-
հա ինտիրիլտիքտէն սօնրա , 24 արշըն տէ-

ընկերներն մաղարա գաղըմաղէ պաշ-
լանըլայ, 1826 սէնէսի ալաֆրանգա յուն-
վարն իսթիտարնտա, գալգան, տէնի-
լէն ալաթ աշաղըյա վազ օլունարագ, պիր
թարաֆտան գաղըլայ, վէ պիր թարաֆ-
տան իսէ թուղլա բէմէրլէր էօրիւմէյէ
պաշլանըմը իսէ տէ, հէման եարը եօլա
եագլաշըմա տէրէճէլէրինտէ, 1827 սէնէ-
սի ապրիլի 30 զունտա, իրմաղըն սուլարը
ճօշարագ, աղըրըղընտան բէմէրլէր
բաթլայլայ, հաթթա միւհէնտիսի մէր-
գումուն պիր օղլու տախի օլ ուղլուրա
գուրպան կիթմիշ տիր, վէ եինէ իւմիտլէր
բէսիլմէյիպ իշէ տէվամ օլունմագտէ,
1828 յունվարը իշինտէ, պիր իբինճի
գաղա տահա գուհուր իտէրէք, միւհէն-
տիսի մէրգում բէնտուսի տախի թէհ-
լիբէտէ պուլունմուն իսէ տէ, նէ Խնկիւ-
թէրրա ահալ լիսինին, նէ պիւթիւն էվ-
րօքա սէբէնէսինին, վէ նէ տէ մէրգում
միւհէնտիսին օլ պապտէ օլան շէվք ու
ղայրէթլէրինի մահվ իտէմէտիկինտէն,
միլիօնլարճա օգգալար իլէ, սույուն տի-
պինէ, չաթլայան մահալլէրին իւզէրի-
նէ, չուվալլարա տօլմունքիլլի թօփրագ-
լար պասթըրըլարագ, պէլանըն էօնիւ ա-
լընրայ, գաղըլմը օլան մաղարանըն իշին-
տէքի սուլար պօշալթըրըլարագ, ագճէ-
նին, գըլլէթինտէն 1835 սէնէսինէ
գատար, եանի եէտի սէնէ միգտարի
բէյֆիլէթին տէվամընտան ֆէրաղաթ
կէլինուպ, ֆէգաթ 1835 սէնէսինտէ
թէքրարէն միւպատէրէթ պիրլէ, պիր
տիւզիւյէ տէվամ օլունարագ, 1842 սէ-
նէսի օգօստօսունտա, ճիւմիէ ալէմին
պայիսի իսթիղրապի, ինկիլիզ միլլէթի-
նին շէրէֆի, վէ ֆրանսըղ միլլէթինին իֆ-
թիխարը օլմագ իւզրէ խիթամ բէգիր օլ-
մուն տուր :

Թօնէլին գաղըլայ վէ բէմէրլէրինին
էօրիւլէպիլմէսինէ գուլլանըլան, վէ գալ-
գան, թապիր օլունան ալէթ, տիգգաթէ
շայէսթէ իսէտէ, եէրիմիլին աղլըղըն-
տանվէրէսմինեագտըրմանըն կիւճիլլային-
տէն, լէնտ բէլամտէն իպարէթ պիր վու-
գուլլիլէթ իլէ իգթիֆա օլունուր : Գալ-
գանլար, օտունտան վէ տէմիրտէն միւ-
րէթթէպ 12 ատէտ պիր նէվի տօլապլար

օլուպ, հէր պիր տօլապ 3 գաթ, վէ հէր
պիր գաթտա պիր ատէմ տուրարագ սէր-
պէսթէ իշլէյէ պիրլիր օլտուգտան պաշ-
գա, իւթլէրի տախի գաղալը օլտուղուն-
տան, թօքրագ ֆալան տէօքիլմէսինտէն
աղատէ օլմագ, վէ 12 տօլապ եան եանա
կէլտիքտէ իւթ իւթէ 3 գաթտէ 36 քի-
շի իշլէյէ պիրլմէք, վէ վիտալար վա-
սէթասըյա լաղըմ օլաճագ գատար կէ-
նիլլէնիպ վէ եիւքսէլէ պիրլմէք իւզրէ, պիր
հիւնէր իլէ եաքըմը օլտուղունտան,
մէգպուր ալէթլէր հէր իշին սուհունլէթլէ
իճրա օլունմասընա պիր պայիսի աղիւմ
օլմունլէր տիր :

Թօնէլին պօյու պիր գաբուտան,
եախօտ պիր գույուտան տիկէր գույույա
գատար 500 արշըն պօյունտա, 10 արշըն
եիւքսէքլէքտէ, 17 արշըն գատար էնին-
տէ, զաննըմըճա 64 տիրէք իւզէրինտէ,
պօյունա իքի սըրա բէմէրլէր օլուպ, հէր
պիր բէմէրտէ կաղար եանըպ, վէ սաթը-
ճըլար տախի պուլունտուղու հալտէ, պիր
թարաֆտան եալընըղ աթըլար վէ արա-
պալար կէչիպ, վէ պիր թարաֆտան իսէ
եայալէր եէօրիւմէքտէ իսէտէ, տիրէք-
լէրին արասընտան իքի թարաֆա տախի
կէչիլէ պիրլմէքտէ տիր :

Կարատան Թօնէլին իշինէ ինիլմէք
իշին պուլունան գույուլարըն եօլարըղ դա-
յէթ իւլղայէ րահաթ օլուպ, եիւզ ար-
շընտա անճագ տէօրթ արշըն եօգուշուլգ
ֆարգը օլտուղունտան, աթլար վէ արա-
պալար մինարէլէր մէրտիվէնլէրի կիպի
թօլաշա թօլաշա գօշարագ ինուպ չըգ-
մագտէ տիրլէր :

Է մէգպուր բէօքրիւտէն կէչմէք
պատի հէվա օլմայուպ, իլլա, էկէր եա-
նըմագ իսէմ, ատէմ պաշընա ծնար փա-
րա ալընմագտէ տիր :

Թայմըղ իրմաղընըն հալիլլէ օր-
թա եէրինին սուլարընընտէրինլիյի գըլը-
լարընընքիտէն զիյատէ պուլունտուղուն-
տան, Թօնէլին իշի տախի իք չըրբըր
իւզրէ թօս թօղու օլմայուպ, իլլա խասսէ-
թէն 100 արշըն մէսաֆէտէ իւշ արշըն չու-
գուր բայը վէրիլէրէք, իքի պաշտան օրթա
եէրէ գատար ճիւզիճէ եօգուշուլղու տէր-
քեար տըր, վէ նասըլ քի պալէատէքի

դէսիմոն տախի աշիբեար կէօրիւմէքտէ տիր :

Թօնէլ կիպի հիքմէթ նէվիտէն պինանըն իճրասը հագգընտա նէ գատար ագճէ սարֆ օլմուշ օլտուղունա պիր ի յիճէ վագըֆ օլամամըլ իսէքտէ , զան նէն եիւզ պին բիսէ ագճէտէն զիյատէ սարֆ օլունմուշ օլմալը տըր :

Պալեատէքի ըէսիմին եօգարուսուն տա կէօրիւմէն կէմիւլէրին ալթընտաքի պէյագճա մահալլ սու , վէ սուլուն ալ թընտաքի դարաճա մահալլ թօբրագ օլուպ , իքի պաշարտաքի գուլէլէրին աշաղըսնտան , եարըսը քէմէրէլէր վէ եարըսը պէյագ պիր եօլ կիպի կէօրիւնէն ուզունլուգ , ասըլ Թօնէլին իչ թարաֆը տըր : վէ աթլար արապալար վէ ինսատլար , օլ իքի գուլէլէրտէն ինուպ չըգարլար :

Մ Ո Ւ Հ Ա Պ Պ Ե Թ Ի Ս Ա Հ Ի Հ Ի

(Ն. 4 . վէ 5 . Թիսուէլէրէն պոգլէն)

Տիւշ տէնիլէն աճայիպ վուգուաթ հէման ինսան էվատը եարատըլալտան պէրու հատտսըգ հիսապսըգ ֆէնագըլըլարա , տէրտլէրէ քէտէրլէրէ վէ նիզայլէրէ պայիս օլա կէլմէքտէ պուլունմուշ իսէտէ , պազէն արալըգ արալըգ մահզուն գալպլէրէ պախըլ թէսէլլի իյլէմէքտէն տախի իալի օլմամըլ տըր :

Վէ զաթէն , տիւշ , եա պիր գուրունթուտան վէ եատա պիր արգու ուքէտէրտէն հուսուլէ կէլտիկինտէն , մէրգումէ գըզ , մէզար թաշընըն իւզէրինտէ պայըլա գալմագտէ , պերապէրինճէ պուլունան իխթիյար գատըն , մէրգումէնին օլհալի բիւր դամին կէօրէրէք , քէնտուսին շաշըրըպ տօնա գալմըլ օլտուղունտան , հէման քէնտուսին թօբըլըպ , միլլէթիմիզին գարըլարընտա իճրասը , նէ մանայէ մէպնի իսէ , կէօրիւմէքտէ օլան ատէթէ իթասաթէն , մէզար թաշընըն իւզէրին սուլամագ իւզըն , պերապէրինթիւրմիշ օլտուղուն շիշէտէքի սու վանէթասըլլա , մէրգումէյի

այըլթըպ գալտըրմաղէ չալըշընճայէ գատար , պիր գաշ տագըգա միւրուր իյլէտիւկինտէն , պիշարէ Արշալոյս (գըզըն իսմի) շու սուրէթտէ պիր տիւշ կէօրմիւշ տիւր :

Վիւյա , քէնտուսի , պիր եիւքսէքճէ թէքէ իւզէրինտէ պուլունուպ , աշաղըսը չալըրլար չիմէնլէր վէ էնվայի աղաճլէր իլէ միւզէյէն , էօթէտէ պէրուտէ նիշէ այնա կիպի պերրագ վէ բարլագ սուլար երլան գավի ճէրէյան իթմէքտէ , հէզար նէվի չիշէլէր վէ մէյվէլէր իլէ մէմուլ ճէննէթ ասա (կիպի) պաղլէլէր , պէյագ տիւլարլէր իլէ մէրալլը օրթասընտա մահսուտ պուլունմագտէ , հատիգայի մէզպուրէլէրին (պաղլէ) տէրունլէրինտէ , չիսումաշին պիշիմինտէ լաթիֆ վէ զարիֆ քէօշլէր ալ եէշիլ վէ սայիր ընէքլէր իլէ միւնագգաշ օլուպ , բէնճէրէլէրինին ճամլարընտան կիւնէշին զիյալէրի աքս ի տէրէք , պիր աճայիպ ըրզըլար հիյէթլէրի թէշլիլ իթմէքտէ , եագընտա պուլունան պիր շէհրի աղիմտէն , գամբանալէր սատալէրի հավայէ հարաքէթ վիլէրէք , չար ճանիպէ գօշմագտէ , շէմսի թապան (կիւնէշ) տահա հէնուզ ուֆուգտան (հօրիզօն) եօգարու եիւքսէլմէյի պաշայըպ , էթրաֆընտա օլան գաթի պուլսթլարը խաֆիֆէնտիրէրէք պալեալէրէ գօշմագտէ , ըույի ասիւման պիր աչըգ վէ կիւզէլ մաի ընէք քէսպ իտուպ , չէշմի տիգգաթ իլէ նազար իտէն քէսանէ , գուտրէթի Ելահիյէյի իխպար իթմէքտէ , սահէր բուզիկեարլէրինին պիր թարաֆտան տիկէր թարաֆա սուլար կիպի ազըպ թօլաշմասըլլա , աղաճլարըն եարազըլարը հարաքէթէ կէլլէրէք , խըշըլ խըշըլ խըշլամասընտան , գուշար ույանըպ , թաթըլ սատալէրիլլէ նիշէ նաղմէլլը օգումագտէ , եէր եիւզիւնտէ հէզարան հայվանլէր եուվալէրին թէքք , վէ գըսմէթլէրին արամագ իւզըն հէր թարաֆա եայըլմագտէ , ինսան էվատընըն զէվգ ու սէֆասընա պիր սուհուլէթ վիւրուպ , վէ էսասը թէքէպպիւրինէ պայիսի աղիմ օլա կէլլէն քէօհէյլան աթլար , չալըրլար իւզէրինտէ բիշնէյէրէք , տաղալը վէ տէրէլէրի ագս իթտիրմէքտէ , վէ մէրգումէ Արշալոյս , օլ մէնգարէյի տիւշ

քիւլայի սէյր ու թէմաշա իտերէք, Եւրատան Ալլահըն գուտրէթի պինհայէսի թէֆէքքիւրէրիյլէ կիրիֆթարը հայրէթ օլմագտէ իքէն, պիր տէ աբանսըզ, կէօք եիւզիւ գարարըպ, էօյլէ պիր զուլմէթի լէյլ չէօքէր քի, հիչ պիր շէյ կէօրիւնմէզ օլուր :

Տէվաֆ :

ԳՐԱՍԻՅԻ ԼԵԹԻՖԻ

Ալլաթիյլէ չանագ եալայըձը տալգաւուզուն պիրիսի, գօմուսու պուլունան խաթըր շինաս վէ պէօն պիր ատէմին էվինէ վարըպ հէր կիւն պիրէր թէհի վէսիլէր իլէ, սուֆրա պաշնա թէսա տուֆ իտերէք, հիւտէն գարնընը թօյուրմաղէ արըշմը իսէտէ, կիւնէրտէ պիր կիւն, վէսիլէ պուլամայըպ, էէմէք վագթիտէ կէչմէ իւզրէ պուլունտուզուն տան, հէմանտէմ սանտըզարըն արգասըն տան պիրազ պէյաղ քեաղըտ բարչասը էլէ կէչիքէրէք, մէքթուպ կիսի միւհրլէ տիքտէն սօնրա, գօյուպ գօմուսունուն գարըսընա, տահա մէրգուլ իսէ էլինի թաամէ սունար սունմազ տիքիլի վէրիւր, վէ պիրտէ սէլամտէն սօնրա, ճէպինտէ քի սախթէ մէքթուպու չըգարըպ մէրգուլուն էլինէ թուլթուլտուրտուգտա, մէրգուլ տալգաւուզա պուլուրունուզ թաամ իտինիլ տէտիքտէն սօնրա, մէքթուպուն հիչ պիր եիւզիւնտէ եազը կէօրէմէտիկի էձիլտէն, աճէպա պու մէքթուպ նէրէտէն իմիշ, աճայիպ իւսթիւնիւտէ եազմամըշլար . . . տէյէրէք, մէքթուպու աչմագ իւզրէ իքէն, չանագ եալայըձը տըր հէման աճէլէ աճէլէ, պիր թարաֆտան չօրպայա գաշըզ չալըպ, վէ պիր թարաֆտանտա լօգմալարը թըգըշ տըրարազ, աֆիլ իտէրսինիլ էֆէնտիմ, նաֆիլէ եերտէ գահմէթ չէքիպ աչմայընըզ, չիւքի բէք չօգ աճէլէյէ րասթ կէլտիկիմտէն, իչէրուսին տախի եազմագսըզըն կէթիւրմէյէ մէքպուր օլմուշուլտուր, տէյու ճէվապ վէրմիշ տիր :

* * *

ԹԵՖԵՔՐԻՒՐԵԹ

Տիւնեատէ կէրէք մասէնիյաթտէ, կէրէք նէպաթաթտէ վէ կէրէք հայվանաթտէ, պիր նէվի իմթիզաձ էսէրլէրի կէօրիւլմէքտէ օլուպ, թապիաթըն հէր պիր իձրասը իսէ, պու իքի պիրի պիրինէ մուղայիր էսէրլէրին մէյվէսի օլտուղուն տան, մախլուգաթըն ճանը իմթիզաձ վէ եախօտ մուհապպէթ, վէ ատէմի իմթիզաձ վէ եախօտ ատապէթ տիր տէնիլտէ ճայիզ տիր :

Ինսանլըր իւզէրինտէ կէօրիւլէն օլնէվի էսէրլէրէ, ալէսսէվիյէ մուհապպէթ վէ ատապէթ իսմի վիլիլտիկինտէն, վէ մուհապպէթ տախի տէրէձէ տէրէձէ, վէ եախօտ գըսմ գըսմ օլտուղունտան, հէր պիրէրլէրինին հագգընտա, պըրձա պըրձապահ, վէ թապիաթտէն իսպաթլըր կէթիւրէրէք, քիշի քէնտույի հէր շէյտէն զիյատէ սէվմէք մուհապպէթին, էվլատ մուհապպէթին, գարը գօձա մուհապպէթին, տօսթ ու աղրապա մուհապպէթին, գօմուլ վէ վաթան մուհապպէթին, միլլէթ մուհապպէթին, տէվլէթ մուհապպէթին, վէ ալէսսէվիյէ ինսան վէ եախօտ թօքրագ գարտաշը մուհապպէթին, պասթ ու պէյան իթմէկէ գուտրէթի աձիզանէմիլլէ նէզարէն միւպաշլէրէթ իտէրիլ :

Ը

Հէր «է» չէնտույի «էվլէ» Բապիի պիր :

Վէայինաթըն ճանը մուհապպէթ տիր . հէր մախլուզ քէնտու ճինսինէ կէօրէ պիր մուհապպէթէ թապի տիր . վէ հէր պիր մուհապպէթ գարըլըզը տըր . չիւքի պիր թարաֆտա մուղայիրի օլարագ, օլտուղու սուրէթտէ, օլ մուհապպէթ եա էօրի, վէ եատա ճէպը ու զուլմ իլէ իձրա օլմագ լազըմ կէլըր :

Ինսան տա տախի պու իքի էսէրլըր, եանի, սէվմէք վէ րէտտ իթմէք մէվձուտ տուր . ֆէգաթ, մուհապպէթին գատը ու գըյմէթին պիլիպ ֆախտէսին անպայա պիլմէք իչին, պիր ատէմ էվ

վելա քէնտույի սեվմէկէ պօրճուտուր , չինքի քէնտույի սեվմէյէն գարը , գօճա սընը տախի սեվմէյէն , վէ գարը գօճա պիրի պիրինի սեվմէտիկի սուրէթտէտէ , թապիաթըն էմրի , վէ հէր մախուզուն պօրճու վէ արզուսու օլան ճինսինի հըֆզ ու թէգէիտ իլլէմէք իճրա օլամնա : Հէր ինսան քէնտուի քէնտույի թէքմիլ սեվմէնին թարիգընը պիւսէ , հէմ Աւ լահըն էմրի թէմամէն իճրա օլմուշ օլուր , վէ հէմոէ ինսան ճինսի , միգտարի քի- ֆայէ սէատէթ եօլունա գատէմ պասա պիրի : Լվվէթ քէնտույի թէքմիլ սեվմէն ատէմ , ճանընըն խաթըրը իչին , Ալահը տախի թէքմիլ սեվմէն . . . վէ քէնտույի սեվմէն , թէնինին խաթըրը իչին էյի եա- շայրպ , վէ րահաթ էօմիւր կէչիրմէք , վէ միւմքին մէրթէպէ միւրատընա նայիլ օ- լապիլմէք իչին , ինսան ճինսինէ լայրգ օ- լան քէմալէթի թահսիլ , վէ պիւթիւն ատէմ . ճինսինի սեվմէր , վէ խալահը հա- լինի արզու խոէր :

Հէր ատէմ քէնտույի , լաղըմ կէլ տիկի մէրթէպէ սեվմէ , եանի , հիչ տէ- յիլ իսէ , հէր միլլէթին , վէ եախօտ հէր թաիֆէնին , պիր սայրտա ատէմէ- ընտէ պուլունան , քէնտույի սեվմէք ար- զուսու , պիր տէրէճէտէ օլմուշ օլա , տիւ- նեաաէն նիչէ նիչէ գուլմ ու թէատտի- յաթըն մահվ ու իղալէ օլաճաղը աշի- քեար տըր : Չիրա զալմարըն գուլմու- նու արթըրան , վէ գուլվէթուլէրին ճէպրինի թէգէիտ իտէն , վէ եարամազ- լարըն գալպինէ ճէսարէթ վէրէն . մազ- լումլարըն , զայիֆլէրին , վէ թէմիլ գալպ- լէրին , քէնտուլէրինի սեվմէտիլլէրի օլ- մագտա տըր : Վէ պունտան նէշէթ ի- տէր քի , մէսէլա , ումումէն ինսանլէր , քէնտույի թէքմիլ սեվմէրտէ , 1000 տէրէճէտէ իյուլըք հասըլ օլաճագ իքէն , ինսանլարըն եալմըզ նըսֆը քէնտույի թէքմիլ սեվմէյի պիրտիքտէ , 500 տէրէ- ճէտէ էյուլըք հուսուլէ կէլմէյիպ , իլլա , օլ հիւսապըն մուղայիրի օլմարգ , մէվճուտ օլան ֆէնարըզլարըն տահա զիյատէ իճրա օլապիլմէսինէ սէպէպ օլուր : Չինքի պիրի երգըլմատըգճա , տիկէրի եաբըլմամամար տախի գանուէնի թապիաթտէն օլտուղու

էճիլտէն , քէնտույի սեվմէն թաղըմ , գանու- նը մէզպուրէ իթաաթէն , ֆուրսաթ եաֆ- թէ տիր տէյէրէք , քէնտույի սեվմէք պիւ- մէյէնլէրին վասէթասըլա , տահա զիյատէ պիր րահաթ հալէ մալըք օլմագ թամաը- նա մէյան իտէրէք , շիրազէյի շիրքէթի ինսանլէնին խարապիլէթինէ պայիս օ- լուպար : Տիմէք տիր քի , տայիմա , քէն- տույի սեվմէն քեարը չըգար , վէ քէնտու- յի սեվմէյէն գարարը . հէրքեարտան պիր սեվմէն , վէ հէր զարարտան պիր քէտէր թօղար , թապիի տիր . հէր աաէմէ ճին- սինի հըֆզ իթմէք , եանի էվլատ մուհապ- պէթի , վէ էվլատ մուհապպէթի իչին գարը գօճա մուհապպէթի , վէ գարը գօ- ճա մուհապպէթի իչինտէ տիւնեատէ եաշամագ մուհապպէթի , թապիի տիր :

Ինսան էվլատընտա պիրի պիրինի , խուսուսիլլէ պիր գալմ տիկէր գալմի , պիր թայիֆէ տիկէր թաիֆէյի երգըպ խարապ իթմէյէ , թապիի պիր մէյան վարտըր , վէ պու մէյան , էն զիյատէ թէրպիլլէ միլլէթլէրտէն պաշայարագ , էն պայաղը վէ հայվան միսիլլու եապանի խալզարա էնիլտիքտէ , ճէհալէթինին վէ պէտէվիլլէթինին տէրէճէսինէ կէթրէ , տահա զիյատէ , վէ տահա շէտիտ հալ- տէ կէօրիլմէքտէ տիր :

Հաթթա , էլան պու կիւն , վէ պու տոաթ , նիչէ ատէմլէր քէնտուի տիւլմէնլէ- ընին էթինի , կիւյա պիր նաֆագա կիսի եէյիպ , վէ գանընը շէրպիլթմէքտէ տիրլէր : Պու ֆէնա մէյանըն թահթընտա ինսան ճինսինին սէպէպի սէատէթի օլաճագ պիր մուհապպէթի ալիմ կիզլէնմիշտիր . լաքին հէր պիր ֆաղիլլէթ տիւնեատէ , վէ ալլէլ խուսուս ինսանըն եապանի վէ ճա- հիլ հալինտէ , գապահաթտէն մաղլուպ պուլունտուղու կիպի , օլ ֆաղիլլէթլէրին էն աղիմի վէ էն մէմուհի պուլունան , քիշի քէնտույի սեվմէք ֆաղիլլէթի տա- խի , գայալէր իչինտէ նիչէ էլմաա բար- չալարընըն կիզլէնմիշ գալտըղը միսիլ- լու , կիզլէնէ գալմը տըր : Թէրպիլլէ- լի միւլլէթլէրի պէրթարաֆ իտէլիմ տէ , եապանի խալզարա տիգգաթը թամմէ իլլէ պիր նաղար իտէլիմ , նիչին պիր գալմ տիկէր գալմլէ հէր վաղթ

ատալէթ իտիւպ ճէնքէշիւր , նէ՞ տիր
նիլէթի , գանդի հիսապ վէ գանդի իլմ ու
ֆիւնունա տլր ճէսարէթ ու հարաքէթի ,
հիւ ճիւ , նէ իլմ պիւր , նէ հիսապ , իւ
լա զաթէն քէնտի , վէ քէնտի ճիւսի
նէն եախօտ գալմիսին սէլամէթի , հըֆ
զը , վէ սէատէթի իշին , եէքտիկէրինէ
հիւճմ իտէր , գըրար , էօլտիւրիւր : Ֆէ
գաթ , պու մուհապպէթ , պու քէնտույի
սէվմէք , վէ ճիւսիսի հըֆզ իթմէք զայ
րէթի , պիսի սուրէթտէ , եէնիլէն , երգը
լան , վէ էօլէն թարաֆտա տախի , թա
պէն պուլունտուղունտան , քէնտույի սէ
վէր , ճիւսիսի սէվէր , վէ պու խուսուս ի

շին , հէր պիւր թէհլէքէյի կէօղիւնէ պլըր ,
տիւշմանն նէ աղլըղընապագար , վէ նէտէ
չօղլուլունա , եէնմէք իսթէր , էմնա եէ
նիլըր , գըրմագ իսթէր , էմնա գըրըլըր ,
վէ էօլտիւրմէք իսթէր , էմնա էօլիւր , զա
րարը եօգ , թապիաթըն էմրի իճրա օլ
մալը տըր . հէրքէս քէնտույի սէվմէտիք
ճէ , տիկէր քէսէտիւշմէն օլամագ , վէ հէր
քէս տիւշմէնտէն գօրգմատըգճա , քէն
տույի սէվէրէք , ճիւսիսին հըֆզը , վէ սէ
լամէթի իշին լազըմ կէլէն թէտապիր ու
թէտապիրէ , վէ ճահտ ու զայրէթէ թէ
շէպպիւս իտէմէզ :

Տէվաթ :

Պ Ի Բ Պ Ի Վ Է Ֆ Ը Գ Ի Ր Օ Տ Ը Ն

Թ Ե Ը Ե Գ Գ Ի

Գահը իլէ գամէթիւմ՝ գալսէ՞ տէօնտիւ հայըֆլա՛ր ,
Ղէվը իլէ ճիւսիսի ճիւֆէյէ՞ տէօնտիւ հայըֆլա՛ր ,
Տիւնեա տուրտուգճա տուրսատա կիւլմէյէմ արթըգ ,
Օլըմէն զուլմու զաֆէրէ՛ տէօնտիւ հայըֆլա՛ր :

Միհրէ՞ մուհապպէթիսէ միրաթ՞ կիպի օլտոււմ ,
Հարէմի՞ հիւսնիւնտէ հիւմնալէրտէն վուրուլտոււմ ,
Պիլմէտի պէհամը պէլայէ սալտը պէնի ,
Լ՛հ իթտիքճէ , աղէար՞ արօլանէ տէօնտիւ հայըֆլա՛ր :

Ինճէլիպ ինճէլիպ իպրէյի՞ աշգտան կէչտիւմ ,
Սէհմի՞ սէվտա իլէ սինէմի բիւր ճէրհ՞ իթտիւմ ,
Չա՛րէ նէ չէշմանըմ՞ չայ օլտու աղլամագտէն ,
Ֆիտանը ֆիքրիւմ ֆիլիզէ , տէօնտիւ հայըֆլա՛ր :

Կիւլմէսին , կիւլտիւրտիւ՝ կիւլտիւրմէտի պէնի տէ ,
Լար էօլունտա եարէլէնսին մէն վէշ քէնտուտէ ,
Լալէյէ նարտէն նակիւհ՞ օլտոււմ պէն տիւչար ,
Ը էմնայի՞ չէմնիւմ՞ օ՛ֆ , չէպէ՞ տէօնտիւ հայըֆլա՛ր :

- 1 Պո :
- 2 Եայ :
- 3 Լէշ :
- 4 Եէնմէքիւք :
- 5 Կիւնէշ :
- 6 Այնա :
- 7 Գօնագ հարէմի :
- 8 Տիւշման :

- 9 Իյնէ :
- 10 Օգ :
- 11 Եարէ :
- 12 Կէօղէր :
- 13 Պիւրտէն պիւրէ :
- 14 Շամ տէնիլէն մօմ :
- 15 Կիւնէշ :
- 16 Կիւնէ :